

**UNIVERTITET U TRAVNIKU
PRAVNI FAKULTET**

**POSLOVNO PRAVO
- PRAVO PRIVREDNIH DRUŠTAVA -**

III. P R E D A V A N J A

Zastupanje privrednih subjekata, imovinska odgovornost privrednih subjekata,

Pravo privrednih društava - GLAVA TREĆA

TEMATSKE JEDINICE

- Zastupanje privrednih subjekata**
- Imovinska odgovornost privrednih subjekata**
- Statusne promjene privrednog subjekta**
- Stečaj- stečajni postupak**
- Likvidacija – likvidacioni postupak privrednih subjekata**

Zastupanje privrednih subjekata

-Zastupanje je pravni odnos na osnovu kojeg fizičko lice (zastupnik) obavlja neku pravnu radnju za zastupanog (privredno društvo, holding, koncern i sl). Ta radnja proizvodi dejstva neposredno za zastupanog, sve dok se zastupnik kreće u granicama svojih ovlaštenja.

-Osnov za zastupanje može biti:

- zakon, statut ili osnivački akt (ugovor ili Odluka o osnivanju društva).
- ugovor o zastupanju (punomoćstvu),
- sudsko rješenje kojim se imenuje stečajni ili likvidacioni upravnik.

-Zastupnici poslovnih subjekata tradicionalno se dijele na slobodno i vezano osoblje.

-Slobodno osoblje: čine fizička lica koja na osnovu zakona, sudskog akta ili iz prirode društva imaju ovlaštenja za zastupanje poslovnog subjekta. To su: generalni direktor, predsjednik uprave društva, članovi DSNO (javni drugari), komplementari, te stečajni i likvidacioni upravnik.

-Vezano osoblje (officers) su lica koje imenuje i razrješava generalni direktor ili predsjednik uprave. Tu spadaju: izvršni direktor i, pomoćnici direktora, punomoćnici, rukovodno osoblje svih rangova.

Funkcija zastupanja i predstavljanja

- **Funkcija zastupanja** sastoji se u obavljanju pravnih radnji u ime i za račun privrednog društva u pravnom prometu s trećom osobama ili u postupcima pred sudovima ,upravnim i drugim organima.
  - **Predstavljanje društva** podrazumjeva istupanje u ime društva u raznim protokolarnim susretima ,učešće na seminarima ,konferencijama ,marketinškim manifestacijama , sajmovima i sl. sa trećim osobama ali bez stvaranja obaveze.
- Razlika funkcije zastupnika i predstavnika društva
1. Zastupnik u ime društva stupa u poslovne odnose i stiče u ime društva određena prava i preuzima obaveze.
Predstavnik ne stupa u poslovne odnose sa trećim osobama , tj. ne može zaključivati i poduzimati bilo kakve pravne radnje u ime društva radi sticanja nekih prava društvu i stvarati obaveze društvu koja su imovinskog karaktera funkcije predstavljanja je manifestacionog karaktera
  2. Zastupnik se upisuje u sudski registar (direktor kao zakonski zastupnik)- Predstavnik se ne upisuje
  3. Zastupnik (npr. direktor- kao zakonski zastupnik je istovremeno i predstavnik društva- Predstavnik nije istovremeno i zastupnik)

Vrste privrednih zastupnika

U teoriji poslovnog prava razlikujemo : Zakonske i statutarne zastupnike , zastupnici određeni aktom suda ,zastupnici po punomoći (poslovno punomoćstvo ,punomoćstvo po zaposlenju .trgovački putnik i prokura koa oblik trgovačke punomoći.

1. **Zakonski zastupnici (ZZ)** - osobe čija ovlaštenja za zastupanje se zasnivaju na samom zakonu. To su: generalni direktor ili predsjednik uprave društva kapitala, odnosno članovi društva lica.

- Društvo ne može postojati bez zakonskog zastupnika, jer sud neće izvršiti registraciju.

- Sadržaj ili obim ovlaštenja zakonskog zastupnika obuhvata dvije funkcije:

1. Funkcije zastupanja i predstavljanja društva -(zaključivanje ugovora i vršenje drugih pravnih poslova i radnji) u okviru registrirane djelatnosti društva.
2. Poslovodnu funkciju - (uključuje i odgovornost za nezakonit rad društva.

-Ovlaštenja zakonskog zastupnika mogu biti ograničena. Ograničenja se obavezno upisuju u registar, jer u suprotnom nemaju dejstvo prema trećim licima.

Ovlašćenja zakonskih zastupnika mogu biti ograničene i neograničena što se utvrđuje posebnim zakonom ili osnivačkim aktom –statutom društva.

Ograničenja zakonskog zastupnika

- U teoriji poslovnog prava su poznata 3 modaliteta ograničenja zakonskog zastupnika koja se u pravilu u poslovnoj praksi kombinuju:
  - a) Da je za zaključivanje ugovora **potrebna saglasnost određenog državnog organa ili organa društva**, koje se može dati prethodno, istovremeno ili naknadno;
  - b) **kvalitativna ograničenja zastupnika** znače da određene ugovore bez obzira na vrijednost zastupnik može sklopiti samo uz saglasnost nadležnog organa društva;
(npr. ugovor o kreditu, ugovor o građenju. Licenci i sl.
  - c) **kvantitativna ograničenja**, koja se odnose na vrijednost zaključenog ugovora bez obzira na vrstu.(npr. ugovor na vrijednost preko 100.000 KM jer mu je potrebna suglasnost nadležnog organa društva.
- Ograničenja zakonskog zastupnika se **obvezno upisuju u sudski ili registar društva** u interesu pravne sigurnosti prema trećim osobama u pravnom prometu .
- Ukoliko u javni registar nije upisano nikakvo ograničenje ZZ pravno se smatra da je ZZ bez ograničenja tj. Da može zaključivati sve poslovne ugovore bez obzira na vrstu i visinu vrijednosti ugovora u okviru poslovanja društva.

2. Statutarni zastupnici -Statutarni zastupnik je pravno-tehnicki izraz za sve osobe koja su na osnovu statuta ili ugovora o osnivanju društva ovlaštena za zastupanje.

- Statutarni zastupnici mogu biti samo zaposlenici društva, s tim što mogu biti iz slobodnog ili vezanog osoblja.

Statutarni zastupnici su:

- predsjednik nadzornog odbora,
- predsjednik društva ili skupštine društva,
- razno rukovodno osoblje, sekretar društva, i
- rukovodioci pojedinih organizacijskih cjelina

-Statutarno zastupništvo i eventualna ograničenja se obavezno upisuju u javni registar društva.

-Pravni učinak/dejstvo stat. zastupništva prema trećim osobama nastaje registracijom i prestaje brisanjem određene osobe iz javnog registra zbog pravne sigurnosti.

-Statutarni zastupnici postoje uporedno sa zakonskim zastupnicima, ali se međusobno ne isključuju već koordiniraju.

U pravnoj teoriji se smatra da određivanjem stat.zastupnika djelimično dolazi do odvajanja zastupničke funkcije od poslovodno operativne funkcije.

3. Zastupnici određeni aktom sudom. “ Sudski zastupnici”

-Provođenjem stečajnog postupka privrednih subjekata, sud svojom odlukom imenuje stečajnog upravnika, kao zastupnika stečajnog dužnika u likvidaciji.

-Stečajni upravnik, kao zastupnik i poslovodni organ stečajnog dužnika, ima niz ovlašćenja u cilju očuvanja imovine stečajnog dužnika, njenog unovčenja, provođenja mjera obezbjeđenja i utuženja potraživanja stečajnog dužnika uz kontrolu stečajnog sudije.

-Situacije kada je stečajnom upravniku potrebna saglasnost stečajnog sudije:

1.Da može raspolagati imovinom stečajnog dužnika

2.Da može dovršiti izvršenje ranije zaključenih ugovora u cilju sprečavanja štete po stečajnog dužnika

3.Da može odustati od dvostrano teretnih ugovora koji nisu izvšni

4.Da može u toku stečajnog postupka zaključivati nove ugovore samo u cilju unovčanja imovine dužnika

4. Poslovno punomoćstvo

Poslovni punomoćnik je zaposleno lice koje privredno društvo odnosno individualni trgovac ovlašćuje da u ime zastupanog zaključuje ugovore i druge pravne radnje koji su uobičajeni za poslovnu djelatnost zastupanog.

- Ovo punomoćstvo sadrži zakonska ograničenja.

Poslovni punomoćnik ne može otuđiti ni opteretiti nekretnine zastupanog, ne može preuzeti mjenične niti obaveze jemstva i ne može uzeti zajam niti voditi spor za zastupanog.

Za ovakve radnje poslovni punomoćnik morao bi imati specijalnu punomoć. Osim navedenih, vlastodavac svojom voljom može nametnuti i dodatna ograničenja.

5. Punomoćstvo po zaposlenju

Punomoćnik po zaposlenju je pravnotehnički termin za punomoć lica koja u društvima rade na takvim poslovima čije je obavljanje vezano za zaključivanje i izvršenje određenih ugovora (prodavči u prodavnicama, ugostiteljstvo, turizam itd).

Da bi jedno lice bilo punomoćnik po zaposlenju, nije potreban poseban ugovor o punomoćstvu.

6. Trgovački putnik

Trgovački putnik je lice koje je u ime društva ovlašteno preduzimati samo one poslove koji se odnose na prodaju robe i koji su navedeni u punomoći.

-Ovlaštenje na zaključivanje ugovora mora biti nesumnjivo, u suprotnom se smatra da može samo prikupljati ponude (porudžbine).

-Iako je ovlašten da proda robu, trgovački putnik nije ovlašten da naplati cijenu, niti da proda robu na kredit. Za te radnje mora imati specijalnu punomoć.

- Pored ovlaštenja na prikupljanje ponuda, punomoć trgovačkog putnika standardno sadrži i slijedeća ovlaštenja:

- da prima reklamacije na pravne i materijalne nedostatke isporučene robe;

- da prima izjave u vezi sa izvršenjem ugovora zaključenih njegovim posredovanjem;

- da u ime vlastodavca preduzima potrebne mjere radi očuvanja njegovih interesa iz tog ugovora.

7 . PUNOMOĆSTVO

Punomoćstvo je posebna vrsta voljnog zastupanja koje se ne zasniva na zakonu i statutu društva već se zasniva na pravnom poslu, odnosno ugovoru o punomoćstvu nastalom izjavom voleju zastupanog.

Punomoćnici su lica koja na osnovu ugovora o punomoćstvu, u ime i za račun zastupanog, zaključuju ugovore i obavljaju druge pravne radnje.

-Za punomoc u poslovnom pravu važe slijedeca pravila :

- daje se u pisanoj formi;
- punomoćnik može biti pravno ili fizičko lice;
- punomoćnik može preduzimati samo one radnje na koje je ovlašten i u granicama ovlaštenja;
- ako je dobio opću (generalnu) punomoć, punomoćnik može preduzimati samo poslove koji spadaju u redovno poslovanje društva, iznad toga mora imati posebnu punomoć;
- prema zakonu, punomoćnik mora imati posebnu punomoć u slijedećim slučajevima: mjenični poslovi, preuzimanje jemstva i svih vrsta garancija, poravnanje i oprost duga, besplatna cesija, intercesija, zasnivanje realnih tereta na imovini, odlučivanje o arbitraži, te odricanje od tužbenog zahtjeva.
- statutom može biti predviđeno da je za davanje punomoći potrebna saglasnost organa upravljanja ili zakonskog zastupnika.

Vrste punomoćstva

- Prema pravilima obligacionog prava postoji više vrsta punomoćstva:
- **1) opća (generalna)**; obuhvaća ovlaštenja punomoćnika na poduzimanju pravnih poslova koja se odnose na redovno poslovanje društva –vlastodavca.
- Generalno punomoćstvo ima dvije vrste ograničenja :
  1. Ograničenje koje proizilazi iz pravne prirode općeg punomoćstva - samo one pravne poslove koji su vezani za redovno poslovanje zastupanog (u okviru reg.djelatnosti),
  2. Generalni punomoćnik ne može po samom zakonu otuđivati ili opterećivati nekretnine ,zaključivati ugovore o investicionoj izgradnji , o licenci ,rsapolagaati osnovnim sredstvima , uzimati zajam) bez odobrenja nadležnog organa.
- **2) posebna (specijalna)** – je vrsta punomoći u kome se izričito punomoćnik ovlašćuje da može u ime i za račun zastupanog zaključivati određene poslove koji imaju poseban ekonomski značaj za društvo, i to:
  - Preuzimanje mjenične obvaze;
  - Zaključivanje ugovora o licenci
  - Zaključivanje poravnanja o izabranom sudu
  - Svako odricanje nekog prava zastupanog bez naknade.
- **3) poslovna punomoć po zaposlenju;**
- **4) punomoć trgovačkog putnika.**

Prestanak punomoćstva

Punomoćstvo može prestati na više načina i to:

1. voljom ugovornih strana i
  2. nezavisno od njihove volje u sljedećim slučajevima:
    - a.- Zaključenjem pravnog posla zbog koji je data punomoć;
    - b.- Istekom vremena za koje je punomoć izdata;
    - c.- Opozivom punomoći od zastupanog (vlastodavca),
    - d.- Prestankom pravne osobe kao punomoćnika
    - e.- Otvaranjem stečaja nad punomoćnikom kao pravnom osobom ili nad zastupanim društvom kao pravnim subjektom;
    - f.- Otkazom punomoćnika
    - g.- Smrću punomoćnika ili gubitkom poslovne sposobosti.
- Ugovor o punomoćstvu mora biti u pisanoj formi što je bitan konstitutivan uvjet za pravnu valjanost punomoći iz dva razloga:
- 1.- što može doći do prevare lažnog punomoćnika
  2. što je pismena punomoć uvjetovana propisanim formom.(npr .za prodaju nekretnina ugovor o otuđenju mora biti formalan tako i punomoć mora biti pismena).
- Punomoć se može dati poslovno sposobnoj fizičkoj osobi i pravnoj osobi koja je registrirana za zastupničke poslove.

8. Prokura

-Prokura je najširi oblik trgovačke punomoći, čiji su sadržaj i obim ovlaštenja usmjereni na sveukupno poslovanje poslovnog subjekta.

-Sadržaj ovlaštenja i ograničenja prokure isključivo su određeni zakonom i on ne zavis i od volje trgovačkog društva , odnosno ne može biti izmijenjen statutom ili ugovorom o osnivanju.

-Izvan zakonskih ograničenja, prokurista je neograničen.

-Zakonsko ograničenje odnosi se na:

1. raspolaganje nepokretnom imovinom(prodaja nekretnina društva)
- 2.opterećivanje nepokretne imovine društva (stavljenje pod hipoteku)
3. Prokura se ne može dati pravnoj osobi

Prokurista ne može vršiti raspolaganje i opterećivanje nepokretne imovine zastupanog, osim ako za to nije izričito i posebno ovlašten.

Bitne karakteristike prokure u uporednom pravu i prema našem domaćem pravu:

- Ovlašćenja prokuriste su isključivo određeni zakonom ;
- Svako ograničenje prokure protivno zakonu je bez pravnog učinka prema trećim osobama;

Pravila prokure

Za davanje prokure važe slijedeća pravila :

- prokuru daje generalni direktor , odnosno uprava društva i to u pisanoj formi;
  - ne može sadržavati nikakva ograničenja zasnovana na statutu, ugovoru o osnivanju ili odluci organa društva -posloводства;
  - prokura je neprenosiva, upisuje se u sudski registar i javno objavljuje u službenom glasilu.
  - prokurator (prokurista) može biti samo poslovno sposobno fizičko lice koje je stručno i kod kojeg nepostoji konflikt interesa u odnosu na društvo .
  - može se dati uposlenoj i neuposlenoj osobi u društvu.
-
- Za prestanak prokure važe opća pravila o prestanku punomoći, uključujući stečaj i likvidaciju principala, kao i opoziv.
  - Prestanak se upisuje u sudski registar i javno objavljuje.

Vrste prokure

- Razlikuju se 2 vrste prokure:
  1. Pojedinačna (samostalna, individualna) i
  2. Zajednička (kolektivna).
  3. U uporednom pravu moguća je i njihova kombinacija.

Pojedinačna (individualna) prokura postoji kad je data jednom ili više lica, s tim što svaki od prokurista djeluje samostalno i ima puna ovlaštenja koja prokura sadrži po zakonu.

- Kad je prokura data dvjema ili više osoba bez oznake da je zajednička uvijek se pretpostavlja da je pojedinačna prokura.

Kod zajedničke (kolektivne) prokure, pravni poslovi i radnje su punovažni samo ako postoji saglasna volja svih prokurista .

-Mora biti izričito označeno u pismenoj ispravi o davanju prokure da se radi o zajedničkoj prokuri i tako registrovatise u sudu.

Dakle, razlika između ove dvije prokure je u načinu vršenja poslova prokuriste i pravnim učincima zajedničke prokure.

GLAVA TREĆA –IMOVINSKA ODGOVORNOST PRIVREDNIH SUBJEKATA (PS)

Imovinska odgovornost PS

-Osnov odgovornosti privrednih subjekata može bit :

- zakon (zakonska odgovornost)

- ugovor (ugovorna odgovornost)i

- drugi osnovi nastanka obligacija (odgovornost za štetu, delikt, neosnovano bogaćenje , poslovodstvo bez naloga).

- S tim u vezi razlikuju se građanskopravna, administrativna i krivična odgovornost.

-**Građanskopravna odgovornost** je imovinska odgovornost privrednog subjekta koja obuhvata ugovornu i vanugovornu odgovornost za civilne delikte kojima je prouzrokovana šteta nekom drugom pravnom subjektu.

Ugovorna odgovornost je imovinskopravne prirode jer je povređen ugovor na osnovu koga se stiče prava i obaveza za ugovorne strane. (npr. zbog neizvršavanja ili neurednog izvršavanja ugovornih obveza.)

U našem pravu razlikujemo dvije vrste imovinske odgovornosti :

1.Odgovornost PS za sopstvene obveze

2.Odgovornost za obveze drugih subjekata

Odgovornost privrednog subjekta za sopstvene obaveze

-Odgovornost poslovnog subjekta za vlastite obaveze zasnovana je na zakonu, ne može se isključiti ili ograničiti autonomnim aktom poslovnog subjekta, a obuhvata cjelokupnu njegovu imovinu.

Izuzetno, neki objekt i imovine privrednog subjekta u izvršnom postupku ne mogu bit i predmet individualnog izvršenja , jer se izuzimaju u cilju omogućavanja poslovanja društva.

Ovo ne važi za postupak stečaja kao generalnog (općeg) izvršenja, kad se kompletna imovina , bez izuzetka, pretvara u stečajnu masu.

Odgovornost za drugog.

Postoji nekoliko slučajeva kad poslovni subjekt (društvo, holding) odgovara za obaveze ili radnje drugih lica zbog posebnog pravnog odnosa koji ima sa tim licem.

Vrste odgovornosti za drugog

Odgovornost za drugog po vrsti može biti

-solidarna i

- supsidijarna,

Po obimu može biti:

-ograničena

- i neograničena.

Ako drugačije nije izričito navedeno u aktu na kome se odgovornost zasniva , zakonska pretpostavka je da se radi o neograničenoj solidarnoj odgovornosti.

Solidarna odgovornost znači svi dužnici odgovaraju istovremeno i bezuslovno, s tim da sepotraživanje povjerioca može naplatiti samo jednom.

Solidarna odgovornost se ustanovljava zakonom ili ugovorom između solidarnih dužnika i upisuje u javni ili sudski registar, kako bi se treća lica moglaupoznati da solidarnost postoji.

- **Zakonska solidarna odgovornost postoji kod članova d.n.o. i komplementara u komanditnom društvu.**
- **Svaki solidarni dužnik može prema povjeriocu isticati objektivne prigovore, kao što su:**
  - **prigovor dospelosti (da obaveza nije dospjela),**
  - **prigovor zastarjelost i,**
  - **prigovor kompenzacije,**
  - **prigovor ništavosti obaveze,**
  - **te prigovor da povjerilac nije izvršio uzajamnu obavezu.**
- **Solidarna odgovornost za drugog ustvari je solidarno jemstvo.**
- **Povjerilac može tražiti izvršenje obaveze od svih solidarnih dužnika , ali za svakog posebno mora izdejsstvovati izvršni naslov.**
- **Supsidijarna odgovornost po svojoj pravnoj prirodi je obično jemstvo.**
- **Uspostavlja se ugovorom.**
- **Povjerilac je ovlašten da isplatu svog potraživanja zatraži od jemca samo ako se nije uspio naplatiti i od glavnog dužnika.**

Odgovornost člana kod društva lica

Svaki član dsno i komplementar u kd za obaveze društva odgovaraju neograničeno solidarno cjelokupnom svojom imovinom.

Članovi društava kapitala po pravilu ne odgovaraju za obaveze društva.

Izuzetno, u slučaju zloupotrebe, dioničar u dd, vlasnik udjela u doo i komanditor u kd će odgovarati za obaveze društva u slijedećim slučajevima:

- kada koriste društva za ostvarenje ličnog cilja , koji nije kompatibilan sa ciljem društva;
- kad upravljaju imovinom društva kao svojom imovinom;
- kad koriste društvo za prevaru ili oštećenje svojih povjerilaca;
- kad utiču na smanjenje imovine društva u svoju korist ili u korist trećih lica, ili utiču da društvo preuzme obaveze, za koje znaju ili moraju znati da ih društvo nije u mogućnosti ispuniti.

Pored ovoga, komanditor može odgovarati kao komplementar za obaveze društva koje neovlašteno zasnovao u ime društva.

OSTALE ODGOVORNOSTI

Odgovornost za drugog kod statusnih promjena i oblika društva zasniva se na zakonu po principu univerzalne sukcesije. (sukcesori preuzimaju sva prava i obaveze prethodnika).

-Odgovornost za obaveze kod promjene oblika društva se ne mijenja obzirom da ne dolazi do likvidacije , već samo do promjene oblika postojećeg društva koje zadržava iste članove i imovinu.

-Odgovornost kontrolnog za supsidijarno društvo postoji u slučaju da su obaveze supsidijarnog društva nastale izvršenjem obavezujućih instrukcija kontrolnog društva. Odgovornost je neograničena solidarna.

-Odgovornost za štetu koju prouzrokuje organ i zaposleni u društvu. Društvo odgovara za štetu koju uzrokuju njegovi organi trećim licima usljed namjere ili krajnje nepažnje

LITERATURA

Poslovno pravo ,prof. Šefkija Čović
Pravni fakultet univerziteta u Sarajevu,2003.
Zakon o stečajnom postupku F BiH i RS